

**NÁVRH NA RESTAUROVÁNÍ KONŠELSKÉ LAVICE, KTERÁ JE
SOUČÁSTÍ EXPOZICE VE VLAŠSKÉM DVOŘE, V KUTNÉ HOŘE.**

ZÁŘÍ 2017.

Obsah:

1.1. Lokalizace památky.....	3
1.2. Údaje o památce.....	3
1.3. Údaje o akci.....	4
1.4. Popis předmětu.....	5
1.5. Popis stavu předmětu před restaurováním, předběžný restaurátorský průzkum.....	6
1.6. Návrh na restaurování předmětu.....	10
1.7. Navrhované technologie a materiály použité během restaurátorských prací.....	12
2. Fotodokumentace.....	13

Počet stran celkem: 20 stran A4

Počet fotografií, fotodokumentace: 13ks.

Počet obrazových a textových příloh: 0 ks.

Počet vyhotovení dokumentace: 3 ks.

Místo uložení dokumentace:

Objednatel – 2 ks.

Archiv autora – 1 ks.

Autor návrhu na restaurování:

Autor fotografií:

Spolupráce:

1.1. Lokalizace památky:

1. Kraj: Středočeský
2. Obec: Kutná Hora
3. Adresa: Vlašský dvůr, Havlíčkovo nám. č. p. 552, 284 01 Kutná Hora
4. Rejstříkové číslo objektu v ÚSKP: MPR 11747/2
Rejstříkové číslo předmětu v ÚSKP: 102634
5. Název památky:
Konšelská lavice s překlopným opěradlem

1.2. Údaje o památce:

1. Autor:

Dle dostupných pramenů je pravděpodobně autorem díla Jakub řezák (truhlář). Přestože je mu autorství přisuzováno, nelze vyloučit spolupráci s jeho budoucím tchánem Jirkem z Lorce, v jehož dílně se vyučil. Konšelská lavice byla zhotovena pro nově zařízenou radni světnici v radním domě, včetně táflování stropu a stěn, a to kolem roku 1499.¹

2. Datace:

Konšelská lavice byla dle pramenů zhotovena před rokem 1511.

3. Technika:

Jedná se o lavici s překlopným opěradlem a truhlicí s výklopným uzamykatelným víkem (na ukládání listin).

Vnější plochy korpusu lavice a výplně překlopného opěradla jsou bohatě zdobeny nízkou reliéfní řezbou.

Povrchová úprava je na všech vnějších pohledových plochách provedena lazurním nátěrem velmi tmavého hnědého odstínu.

4. Rozměry:

Délka – 2450mm

Šířka – 475mm

Výška – 955mm

¹ Leminger, E.: Umělecké řemeslo v Kutné Hoře, vydavatelství a nakladatelství Martin Bartoš-Kuttna, 17. listopadu 97, 284 01 Kutná Hora, Kutná Hora 2015, ISBN 978-80-86406-78-7.

1.3. Údaje o akci:

1. Název akce

Revitalizace národní kulturní památky Vlašský dvůr Kutná Hora
registrační číslo: CZ.06.3.33/0.0/0.0/15_015/0000339
identifikační číslo: EDS/SMVS:117D03J000012

2. Vlastník památky:

Město Kutná Hora
Havlíčkovo náměstí 552
Kutná Hora 284 01
Tel.: [REDACTED]
IČ: 00236195, DIČ: CZ00236195
Kontaktní osoba: [REDACTED]

3. Investor:

Město Kutná Hora
Havlíčkovo náměstí 552
Kutná Hora 284 01
Tel.: [REDACTED]
IČ: 00236195, DIČ: CZ00236195
Kontaktní osoba: [REDACTED]

4. Zástupce NPÚ:

[REDACTED]
Tel.: [REDACTED], Mob. tel.: [REDACTED]
[REDACTED]

5. Autor návrhu na opravu:

[REDACTED]
Trvalé bydliště: [REDACTED]
Přechodné bydliště: [REDACTED]
Mob. tel.: [REDACTED] e-mail: [REDACTED]
IČO: 65688899, DIČ: [REDACTED]
Povolení k restaurování: Čj. MK 3447/2010

1.4. Popis předmětu

Konšelská lavice byla původně součástí interiéru radní světnice v radním domě, vystavěné v r. 1499². Během rozsáhlého požáru v Kutné Hoře v roce 1770 původní radnice kompletně vyhořela. Lavici se podařilo zachránit. V současné době je tento mobiliář součástí interiéru audienční síně Vlašského dvora v Kutné Hoře.

Lavice je provedena na způsob truhly, pro ukládání písemností, s unikátním funkčním systémem překlopného opěradla. Uzamykatelné výklopné víko zároveň slouží jako sedák. Lavice se údajně používala během hlasování městské rady. Když konšelé nesouhlasili s purkmistrem, opěradlo otočili a sedli si zády k němu (dle pověsti).

Hlavní nosný korpus lavice je tvořen masivními obvodovými rámy, ve kterých jsou zalištovány výplně. Rohové spoje obvodových ráků jsou z vnitřní strany zpevněny masivními hranoly. Rámová konstrukce korpusu, včetně výplní, na obou bocích a čelní ploše, jsou bohatě zdobeny nízkou lineární dřevořezbou. Rámová konstrukce s výplní, na zadní ploše, však dřevořezbou opatřena není. Výplně a obvodový rám opěradla jsou také zdobeny dřevořezbou pouze na čelní ploše.

Korpus je v horní části doplněn výklopným víkem. Víko nelze otevírat v celé ploše. Víko po obvodu zapadá mezi vlasy, které tvoří součást korpusu. Víko je zhotovené z masivní spárovky, povrch není zdoben řezbou. Víko je uzamykatelné, momentálně zamčené, klíč není dochován.

Rámová konstrukce překlopného opěradla je rovněž doplněná třemi masivními výplněmi. Dřevořezbou je zdobena pouze jedna plocha opěradla (rám včetně výplně). Opěradlo je na levé a pravé straně, v ose sedáku, upevněno na dřevěné hranoly s kloubovým spojem, který umožňuje překlápění opěradla kolem podélné osy lavice.

² Leminger, E.: Umělecké řemeslo v Kutné Hoře, vydavatelství a nakladatelství Martin Bartoš-Kuttna, 17. listopadu 97, 284 01 Kutná Hora, Kutná Hora 2015, ISBN 978-80-86406-78-7.

1.5. Popis stavu předmětu před restaurováním, předběžný restaurátorský průzkum

Technický stav předmětu

Vzhledem ke stáří předmětu je jeho technický stav velmi uspokojivý. Jednotlivé díly lavice jsou kompletně dochovány, avšak se nejedná o původní provedení. Mechanismus na překlápění opěradla je funkční. Víko lavice je zavřené a uzamčené, klíč není k dispozici. Při celkovém pohledu z různých směrů nejsou patrné žádné výrazné geometrické deformace. Konstrukční pevnost rámových konstrukcí s výplněmi a ostatních částí, bude možné řádně prověřit až po částečné demontáži korpusu lavice. Prozatím lze konstatovat, že pevnost materiálu a konstrukčních spojů není závažně narušena. Konstrukční spoje jednotlivých dílů jsou pouze částečně rozlepené a uvolněné, což je způsobeno vlivem nestejnomyšerného sesychání konstrukčního materiálu. Závažné mechanické poškození konstrukčních spojů není patrné. Mezi jednotlivými vlysy rámových konstrukcí jsou patrné spáry. Na některých místech jsou patrné nevzhledné mezery podél profilových lišt, kdy nadměrně seschlé výplně vyjíždějí z falce rámové konstrukce. Tato závada je patrná také u výplní opěradla. Místa, která jsou během používání více mechanicky namáhána, vykazují větší známky poškození povrchu. To je patrné především u dřevorezby společně s povrchovou úpravou, kde dochází až ke snížení hloubky reliéfu. Nadměrné poškození konstrukčního materiálu vlivem působení dřevokazných škůdců a tím omezení jeho mechanické pevnosti, není patrné.

Kování

Z důvodu uzamčeného víka lavice a absence původního klíče, není momentálně možné přesně specifikovat provedení a stav zámku. Čelní krycí štítek a závěsy výklopného víka jsou dochovány, avšak s největší pravděpodobností se jedná o nové kování, zhotovené pravděpodobně ve druhé polovině 19. století nebo začátkem 20. století. Povrchová úprava závěsů je provedena nátěrem krycí barvou velmi tmavě hnědého odstínu. Povrchová úprava čelního krycího štítku je provedena lazurním nátěrem světle hnědého odstínu. Zde je povrchová úprava rozrušená povrchovou korozí materiálu.

Konstrukční materiál

Určení druhu konstrukčního materiálu dle makroskopické stavby dřeva, je v této fázi velmi komplikované a nepřesné. Dílce, které jsou z vnější pohledové strany opatřeny téměř krycí povrchovou úpravou, není prozatím možné prohlédnout z vnitřní strany. Defekty původní povrchové úpravy odkrývají pouze velmi malou plochu konstrukčního materiálu. Přesné určení druhu řeziva, ze kterého je předmět vyroben, bude možné provést v rámci restaurátorského průzkumu, který bude součástí restaurátorských prací.

Překlopné opěradlo - rámové konstrukce, výplně a kloubový mechanismus, jsou zhotoveny z listnatého jádrového řeziva s kruhovitě pórovitou stavbou, pravděpodobně se jedná o jilmové řezivo.

Sedák - pevné krátké části na horní straně korpusu, jsou zhotoveny z listnatého bělavého řeziva s roztroušeně pórovitou stavbou, jedná se pravděpodobně o bukové řezivo.

Sedák – výklopné víko společně s dlouhým pevným dílcem (nejedná se o originální dílce), zhotoveny jsou z jehličnatého bělového řeziva, pravděpodobně smrkového řeziva.

Korpus – levý a pravý krátký bok, čelní dlouhý bok, jsou zhotoveny z listnatého jádrového řeziva s kruhovitě pórovitou stavbou, pravděpodobně se jedná o jilmové řezivo.

Korpus – výplň zadního dlouhého boku a svislé vlysy rámové konstrukce (nejedná se o originální dílce), jsou zhotoveny z jehličnatého bělového řeziva, pravděpodobně smrkového řeziva.

Napadení konstrukčního materiálu dřevokazným hmyzem nebo houbami

V dolních partiích, na nohách korpusu je patrné menší množství výletových otvorů od červotoče. Na ostatních dílcích korpusu výletové otvory nejsou patrné. Napadení konstrukčního materiálu dřevokaznými houbami není patrné.

Povrchová úprava

Původní povrchová úprava je dochovaná téměř v celém rozsahu. Provedení povrchové úpravy na jednotlivých částech předmětu, není jednotné. Na některých částech je provedena odlišně, rozdílnou technologií.

Pohledové plochy jednotlivých dílců jsou opatřeny téměř krycím nátěrem velmi tmavého, hnědého až černého odstínu. Povrch je pololesklý, pravděpodobně opatřen lakem. Na mechanicky exponovaných místech je původní povrchová úprava poškozena, prosvítá zde dřevěný podklad.

Toto provedení povrchové úpravy je patrné na těchto částech předmětu:

- čelní strana překlopného opěradla (rám a výplně), včetně jeho upevnění (sloupky s kloubovým spoje)
- sedák lavice, výklopné víko a jeho sousední pevné části
- krátké boky
- dlouhý bok při čelním pohledu

Méně pohledově exponované plochy dílců, jsou opatřeny lazurním nátěrem hnědého odstínu, avšak znatelně světlejšího oproti pohledovým plochám. Povrch je zde matný, pravděpodobně pouze mořený, bez finálního laku.

Toto provedení povrchové úpravy je patrné na těchto částech lavice:

- zadní strana překlopného opěradla (rám a výplně)
- zadní dlouhý bok lavice (rám a výplně)

Povrchovou úpravu na vnitřních plochách není prozatím možné zdokumentovat, víko lavice je uzamknuté a klíč není dochován.

Obr. č. 1

Povrchová úprava provedena téměř krycím nátěrem velmi tmavého, hnědého až černého odstínu, povrch je pololesklý opatřen lakem.

Obr. č. 2

Povrchová úprava provedena lazurním nátěrem hnědého odstínu, avšak znatelně světlejšího oproti pohledovým plochám, povrch je matný bez finálního laku.

Dříve provedené opravy

V konstrukci lavice jsou patrné některé zásahy, provedené v minulosti, v rámci dřívějších oprav, nebo údržby. Jedná se především o kompletní výměny celých dílců korpusu. Pravděpodobně se lavice nedochovala v kompletním stavu nebo byly některé dílce nadměrně poškozeny. Proto bylo přistoupeno k náhradám v takto velkém rozsahu. Jedná se o výklopnou část a dlouhou pevnou část sedáku, včetně kovových závěsů a výplň zadního dlouhého boku korpusu včetně svislých částí rámové konstrukce. Další možné výměny bude možné specifikovat po demontáži víka lavice. Nové dílce byly zhotoveny z měkkého jehličnatého řeziva, odlišného od materiálu, z něhož jsou zhotoveny originální části předmětu. Vzhledem k výrazné odlišnosti materiálů nelze vyloučit, že se jedná o snahu autora těchto oprav o odlišení nových dílců od originálu.

Obr. č. 3

Pod poškozenou povrchovou úpravou víka lavice je patrné jehličnaté bělové řezivo, pravděpodobně smrkové řezivo. Kovové závěsy jsou použity novodobé. Originál tohoto dílce je nahrazen kopií.

Obr. č. 4

Výplň zadního dlouhého boku a svislé vlysy rámové konstrukce jsou zhotoveny z odlišného konstrukčního materiálu, jedná se o jehličnaté bělové řezivo, pravděpodobně smrkové řezivo. Originály těchto dílců jsou nahrazeny kopiemi.

1.6. Návrh na restaurování předmětu

Dochovaný předmět již byl v minulosti opravován a během oprav byly kompletně rekonstruovány některé díly korpusu. Rekonstruované díly jsou vyrobeny z odlišného konstrukčního materiálu, než původní dochované dílce. V rámci opravy bylo rovněž použito nevhodné novodobé kování. Protože však nejsou k dispozici podrobné podklady původní podoby předmětu před uvedenou rekonstrukcí, dle kterých by bylo možné zhotovit věrnou kopii dílců a kování, navrhuji současnou podobu předmětu ponechat. Současná podoba dokumentuje určitý historický vývoj památky.

1. Restaurátorský průzkum

Zjištění druhu konstrukčního materiálu

Pro přesné zjištění druhu konstrukčního materiálu korpusu je nutné demontovat výklopné víko lavice, pro přístup k vnitřním plochám stěn korpusu.

V případě, že způsob identifikace druhu jednotlivých dřevin dle makroskopické stavby dřeva nebude dostatečný, navrhuji odebrat vzorky materiálu na méně exponovaných místech, k provedení dendrologického průzkumu dle mikroskopické stavby dřeva.

Biologický průzkum, průzkum mechanických vlastností dřevěné konstrukce

Úkolem biologického průzkumu je zjistit rozsah a druh napadení dřevěného konstrukčního materiálu. Biologický průzkum je potřebný pro vymezení rozsahu napadení a přesnou identifikaci dřevokazného hmyzu, nebo houby. Tyto zjištěné faktory jsou nutným předpokladem pro navržení účinné sanace a pro stanovení vhodného klimatického režimu památky. Na základě zmapování rozsahu poškození konstrukčního materiálu vlivem napadení dřevokaznými škůdci je nutné provést průzkum mechanických vlastností dřevěné konstrukce.

Průzkum povrchové úpravy dřeva a kování

Úkolem průzkumu je zjištění rozsahu a kvality dochované povrchové úpravy na povrchu všech částí. Jedná se především o zmapování možných nátěrů spočívajících pod současným povrchem. Jednotlivé vrstvy nátěrů je možné zmapovat např. sondážním průzkumem, pokud nelze sondážní průzkum provést, nebo pokud je potřeba sondážní průzkum upřesnit, je nutné provést mikroskopickou stratigrafii barevných vrstev.

Pro rozlišení jednotlivých druhů nátěrových materiálů je nutné provést chemicko-technologický průzkum u odebraných vzorků. Chemicko-technologický průzkum prokáže použité materiály v jednotlivých vrstvách původní povrchové úpravy. To je důležité pro stanovení technologie při následném restaurování, aby nedošlo k nevratnému poškození původní povrchové úpravy.

2. Restaurátorské práce

Přípravné práce

- fotodokumentace stavu předmětu před provedením restaurátorských prací
- odstranění hrubých povrchových nečistot z vnějších a vnitřních ploch předmětu

Likvidace dřevokazných škůdců

- kompletní ozáření předmětu ve spolupráci s konzervátorským pracovištěm v Roztokách u Prahy

Truhlářské práce

- demontáž výklopného víka
- demontáž veškerého kování z dřevěného povrchu
- doplnění popř. upřesnění restaurátorského průzkumu a záměru na restaurování
- prověření stavu dřevěné konstrukce korpusu
- demontáž uvolněných dílců korpusu
- demontáž nadměrně seschlých výplní z rámových konstrukcí, jedná se pouze o výplně, které vylézají z polodrážky rámové konstrukce
- u demontovaných dílců vyspravení a vyčištění konstrukčních spojů
- zpětná montáž vyspravených dílců, zalepení všech uvolněných konstrukčních spojů
- vyspravení seschlých výplní, po provedení povrchové úpravy jejich zpětná montáž do rámové konstrukce
- vyspravení podélných prasklin špánováním
- vyspravení drobných defektů tmelením

Povrchová úprava

Dílce s původní povrchovou úpravou

- ztenčení zoxidované vrstvy vrchního laku lehkým odmytím
- preventivní ošetření konstrukčního materiálu proti možnému následnému napadení dřevokazným hmyzem
- barevná retuš poškozené povrchové úpravy, patinu způsobenou používáním předmětu navrhuji ponechat
- opatření povrchu nátěrem závěrečným lakem, materiál bude použit dle výsledku chemicko-technologického průzkumu
- vyspravení drobných povrchových defektů voskovým tmelem
- dle potřeby pro snížení lesku závěrečného laku povrch opatrně převoskovat včelím voskem

Dílce s nově provedenou povrchovou úpravou

- odstranění povrchových nečistot
- preventivní ošetření konstrukčního materiálu proti možnému následnému napadení dřevokazným hmyzem
- barevná retuš povrchu
- provedení nové povrchové úpravy voskováním včelím voskem

Kování

- zhotovení chybějícího klíče k zámku
- zajištění správné funkce zámku a závěsů
- konzervace povrchu krycího štítku zámku

1.7. Navrhované technologie a materiály použité během restaurátorských prací

Likvidace dřevokazných škůdců

-kompletní ozáření předmětu ve spolupráci s konzervátorským pracovištěm v Roztokách u Prahy

Odstranění hrubých povrchových nečistot

-mechanicky štětcem s použitím tlakového vzduchu
-jemné vyčištění povrchu benátským mýdlem tampóny

Lepidla na opravu lepených spojů

-kostní kliš

Tmely

-křídový tmel pojený kostním klišem, přibarvený hlinkou do požadovaného odstínu
-voskový tmel, barevně tónovaný včelí vosk

Ztenčení původní povrchové úpravy

-citlivé odmývání zoxidované vrstvy závěrečného laku z povrchu tampony s rozpouštědlem
-druh rozpouštědla bude upřesněn po vyhodnocení restaurátorského průzkumu

Preventivní ošetření konstrukčního materiálu proti možnému následnému napadení dřevokazným hmyzem

-nátěr dřevěného povrchu přípravkem Lignofix-xylen (výroba na objednávku), **přípravek Lignofix se xylenem je důležité dodržet, aby při aplikaci nedošlo k nežádoucímu poškození původní povrchové úpravy**

Povrchová úprava

-barevná retuš povrchu vodová mořidla, olejové a temperové barvy
-závěrečný lak pravděpodobně šelaková politura, materiál bude upřesněn po vyhodnocení restaurátorského průzkumu
-včelí vosk na čelní plochy bez řezby a na vnitřní plochy

Obr. č. 2. 1.

Obr. č. 2. 2.

Košelská lavice, Vlašský dvůr, Kutná Hora
Obr. č. 2. 1. čelní pohled. Obr. č. 2. 2. zadní pohled.
Stav před restaurováním.

Obr. č. 2. 3.

Obr. č. 2. 4.

Konšelská lavice, Vlašský dvůr, Kutná Hora

Obr. č. 2. 3. Opěrák je překlopen na čelní stranu. Obr. č. 2. 4. Výklopné víko.
Stav před restaurováním.

Obr. č. 2. 5.

Konšelská lavice, Vlašský dvůr, Kutná Hora

Obr. č. 2. 5. pohled na levý bok.

Stav před restaurováním.

Obr. č. 2. 6.

Konšelská lavice, Vlašský dvůr, Kutná Hora

Obr. č. 2. 6. pohled na pravý bok.

Stav před restaurováním.

Obr. č. 2. 7.

Obr. č. 2. 8.

Konšelská lavice, Vlašský dvůr, Kutná Hora
Obr. č. 2. 7. a č. 2. 8. mechanismus umožňující překlápění opěradla.
Stav před restaurováním.

Obr. č. 2. 9.

Obr. č. 2.10.

Konšelská lavice, Vlašský dvůr, Kutná Hora

Obr. č. 2. 9. Okrajová pevná část sedáku zhotovená pravděpodobně z bukového řeziva a výklopné víko nově zhotovené pravděpodobně ze smrkového řeziva. Obr. č. 2. 10. Nově zhotovená výplň a svislé vlysy konstrukčního rámu pravděpodobně ze smrkového řeziva. Stav před restaurováním.

Obr. č. 2.11.

Konšelská lavice, Vlašský dvůr, Kutná Hora

Obr. č. 2. 11. Napadení konstrukčního materiálu dřevokazným hmyzem u nohou na vnitřní ploše korpusu.

Stav před restaurováním.

Obr. č. 2.12.

Obr. č. 2.13.

Konšelská lavice, Vlašský dvůr, Kutná Hora

Obr. č. 2. 12. novodobý čelní krycí štítek. Obr. č. 2. 13. novodobé závěsy výklopného víka.
Stav před restaurováním.